

ZAMONAVIY RANGTASVIRNING ESTETIK MOHIYATI VA UNING BADIY TA'LIM JARAYONLARIDA QO'LLANILISHI

Faxrutdinov Zaynutdin Ramziyevich

Kamoliddin Behzod nomidagi

Milliy rassomlik va dizayn instituti professori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14865771>

Annotasiya. Ushbu maqolada badiiy ta'lim jarayonida zamonaviy rangtavirning qo'llanilishi, tarixi va bugungi kunagi o'rni, estetik mohiyati, uning qay darajada ahamiyat kasb etishi o'rganib chiqilgan. Maqolada mazkur mavzuni yoritishga qaratilgan ma'lumotlar keltirilgan bo'lib, bu maqola zamonaviy rangtavirning usta rassomlari ijodini tahlil qilish kabi masalalarga ahamiyat berilgan.

Kalit so'zlar: rangtasvir, zamonaviy rangtasvir, badiiy ta'lim, innovatsion yondashuv, estetik mohiyati.

THE AESTHETIC ESSENCE OF MODERN PAINTING AND ITS APPLICATION IN THE PROCESSES OF ART EDUCATION

Abstract. This article examines the application, history and role of modern painting in art education, the aesthetic essence and its significance. The article provides information aimed at covering this topic, paying attention to such issues as the analysis of the work of masters of modern painting.

Keywords: painting, modern painting, art education, innovative approach, the aesthetic essence.

ЭСТЕТИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ СОВРЕМЕННОЙ ЖИВОПИСИ И ЕЁ ПРИМЕНЕНИЕ В ПРОЦЕССАХ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В данной статье рассматривается применение, история и роль современной живописи в художественном образовании, эстетическая сущность ее значение. В статье представлена информация, направленная на освещение данной темы, уделено внимание таким вопросам, как анализ творчества мастеров современной живописи.

Ключевые слова: живопись, современная живопись, художественное образование, инновационный подход, эстетическая сущность.

Zamonaviy rangtasvir yoki "modern" rangtasvir bu XIX asrning oxirlarida va XX asrning boshlarida shakllangan san'at yo'nalishi hisoblanib, u an'anaviy san'atlardan bir qancha farq qiladi va yangi estetikada, shakllarda, ranglarda va tasvirlash uslublarida yangiliklarni o'z ichiga qamrab oladi. Bu yo'nalish ko'pincha shakl va ranglarning abstrakt ifodalari, shuningdek, hayotning turli jabhalaridan ilhomlangan kompozitsiyalarni o'z ichiga oladi.

Zamonaviy rangtasvirning har bir turi o'zining o'ziga xos uslubi va xususiyatlariga ega bo'lib, san'atkorlar turli eksperimentlar va innovatsiyalar orqali rang, shakl va kompozitsiyalarni yangi uslubda ifodalaydilar. Bu turli yo'nalishlar o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiradi, shuningdek, zamonaviy san'atni yanada rang-barang va qiziqarli qiladi.

Zamonaviy rangtasvirning badiiy ta'lim jarayonida qo'llanilishi va uning ahamiyati haqida so'z borar ekan bilamizki, uning ahamiyati juda katta va uning san'atni o'qitishda, estetika va hissiyotlarni rivojlantirishda, shuningdek, jamiyatdagi madaniy va ijtimoiy o'zgarishlarni anglashda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy rangtasvir badiiy ta'limga bir nechta jihatdan ta'sir qiladi va uning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Quyida uning badiiy ta'limdagi asosiy ahamiyatini ko'rib chiqamiz:

1. Ijodiy fikrlashni rivojlantiradi:

Zamonaviy rangtasvir o'quvchilarga yangi fikr va g'oyalarni ifodalash imkoniyatini beradi. Abstrakt va geometrik tasvirlar, ranglarning o'zgarishi va shakllarning uyg'unligi orqali, talabalar ijodiy fikrlashni o'rganadilar va ular o'z asarlarini yaratishda cheklovlardan qochadilar.

Rassomlar an'anaviy san'atni yangi shakllarda ifodalashga harakat qilishadi, bu esa o'quvchilarga yangi, innovatsion yondashuvlarni o'rganishga imkon yaratadi.

2. Estetik rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi:

Zamonaviy rangtasvir o'quvchilarga ranglar, shakllar, kompozitsiya va boshqa estetik elementlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi. O'quvchilar ranglarning psixologik va hissiy ta'sirini, shakllarning va geometrik kompozitsiyalarning ma'no va hissiyotlarni qanday ifodalashini o'rganadilar.

Ular badiiy asarlar orqali estetik qiymatni tushunishni va tasviriy san'atning mazmunini chuqurlashtirishni o'rganadilar.

3. San'atni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi:

Zamonaviy rangtasvirning o'ziga xos turlari, masalan, ekspressionizm, surrealizm yoki abstraktsiya, talabalar uchun san'atni tahlil qilish va tushunish imkoniyatlarini kengaytiradi.

O'quvchilar asarlarni faqat tashqi ko'rinishi bilan emas, balki uning ma'nosi, konteksti, emotsional yuki va san'atkorning niyati nuqtai nazaridan ham tahlil qiladilar.

Bu nafaqat badiiy bilimlarni oshiradi, balki tanqidiy fikrlash va ma'naviy rivojlanishni ham qo'llab-quvvatlaydi.

4. Kreativ va badiiy ifodalarni kengaytiradi:

Zamonaviy rangtasvir talabalarni yangi ifodalash uslublariga o'rgatadi. O'quvchilar o'z his-tuyg'ularini, dunyoqarashlarini, ijtimoiy va siyosiy fikrlarini badiiy tarzda ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Badiiy ta'limda zamonaviy rangtasvir orqali o'quvchilar o'z o'zgaruvchan dunyoqarashlarini yangi shakllarda, yangi ranglarda va yondashuvlarda ifodalashni o'rganadilar.

Masalan, pop-art va graffiti san'ati kabi zamonaviy uslublar o'quvchilarga jamiyatdagi madaniy va ijtimoiy muammolarni san'at orqali ifodalashni o'rgatadi.

5. San'atning ijtimoiy va madaniy rolini tushunishga yordam beradi:

Zamonaviy rangtasvirda ko'plab ijtimoiy, siyosiy va madaniy masalalar o'z aksini topadi. Bu o'quvchilarga san'atning jamiyatdagi roli, uning odamlar va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarga qanday ta'sir qilishini o'rganishga yordam beradi.

Rassomlar o'z asarlarida zamonaviy hayotning murakkabliklarini, insoniyatning jamiyatdagi o'rnini va shaxsiy erkinlikni tasvirlaydilar. Bu o'quvchilarga san'atning nafaqat estetik, balki ijtimoiy qiymatini ham anglash imkoniyatini beradi.

6. Badiiy ifodaning rang-barangligini ochib beradi:

Zamonaviy rangtasvirda ranglar, shakllar, matn va tasvirlar orasidagi o'zaro aloqalar juda kengaygan. Bunday rang-baranglik o'quvchilarga ranglarning va shakllarning tasvirlashdagi potentsialini tushunishga yordam beradi, shu bilan birga turli uslublar va texnikalar orqali o'z ifodalash imkoniyatlarini kengaytiradi.

7. Texnologiyalarning san'atlarga integratsiyasi:

Raqamli san'at va kompyuter grafikasi zamonaviy rangtasvirning ajralmas qismi bo'lib, bu texnologiyalarni o'quvchilarga badiiy ta'lim jarayonida o'rgatish hamda ularning san'at yaratishdagi imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu, ayniqsa, raqamli san'at va grafika dizayni kabi zamonaviy sohalarida ishlashni xohlaydigan talabalarga foydali bo'ladi.

Zamonaviy rangtasvirning estetik mohiyatiga keladigan bo'lsak, bu uning shakllari, ranglari, kompozitsiyasi va tasviriy elementlar orqali insonning ichki dunyosini, hissiyotlarini, dunyoqarashini va ma'naviy holatini ifodalashning xususiyatlari va usullaridir. Zamonaviy

rangtasvirda estetik mohiyat an'anaviy tasvirlash usullaridan farq qiladi va yangi estetik me'yorlar, ranglar va shakllarning yangi talqinlarini o'z ichiga oladi. Bu san'at turi o'zining xilma-xilligi va murakkabligi bilan ajralib turadi va ko'plab zamonaviy san'at yo'nalishlarida yangi shakllar, ma'nolar va hissiy javoblarni izlashga undaydi.

Zamonaviy rangtasvirning estetik mohiyatini quyidagi jihatlar orqali tushunish mumkin:

8. Ranglarning psixologik va hissiy ta'siri:

Zamonaviy rangtasvirda ranglar, ularning intensivligi, nurni va qora va oqni ishlatish, ko'pincha psixologik va hissiy ta'sirlar yaratadi. Ranglar nafaqat ob'ektni tasvirlashda, balki muayyan ruhiy holatlarni, his-tuyg'ularni yoki jarayonlarni ifodalashda ham foydalaniladi.

Masalan, qizil rangni energiya va ehtirosni, tinchlik va xotirjamlikni tasvirlashda ishlatish keng tarqalgan. Shuningdek, abstrakt san'atda ranglarning tasviriy roli ko'payadi va ular ko'pincha ob'ektlardan mustaqil tarzda hissiyotlarni yaratishga xizmat qiladi.

9. Abstraktlik va estetik izlanish:

Zamonaviy rangtasvir ko'pincha abstraktsiya orqali o'z ifodasini topadi. Abstrakt san'at shakl, rang va kompozitsiyani ishlatishda yangicha yondashuvni talab qiladi, bu esa estetik izlanishlarni kuchaytiradi. Shakl va ranglar hamda ularning bir-biriga ta'siri orqali rassom o'zining fikrlarini, hissiyotlarini yoki hayot qarashlarini ifodalaydi.

Abstraktsiya yordamida rassomlar an'anaviy obrazlardan qochib, erkin shakllar, ranglar va matnlar orqali o'z asarlarini yaratadilar. Bu jarayonning estetik mohiyati muayyan ob'ekt yoki voqeani tasvirlashdan ko'ra, tasvirning hissiy va aqliy ta'siriga e'tibor qaratishdir.

10. Shakl va geometrik kompozitsiya:

Zamonaviy rangtasvirda shakllar va geometrik elementlar ko'pincha ma'nolarni o'z ichiga oladi. Rassomlar shakllar va chiziqlarni, asosan, estetik va tizimli tartibda ishlatadilar, bu esa asarga estetik balans va uyg'unlikni beradi.

Geometrik shakllar va minimalistik elementlar ko'pincha zamonaviy san'atda yangilik yaratish uchun ishlatiladi. Bu uslubda, shakllar va kompozitsiyalar orqali, go'zallik va ranglarning oddiy, ammo chuqur tasvirlari yaratiladi.

11. Ijtimoiy va madaniy kontekst:

Zamonaviy rangtasvirning estetik mohiyati, ko'pincha ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarni aks ettiradi. Rassomlar o'z asarlarini yaratishda o'z jamiyatlaridagi muammolarni, siyosiy jarayonlarni, madaniy o'zgarishlarni yoki insoniyat tarixini tasvirlashga intiladilar.

Bu san'at asarlari nafaqat estetik, balki ijtimoiy va siyosiy ma'noga ega bo'ladi, chunki ular zamonaviy dunyoda odamlarning turmush tarzini va muammolarini ifodalaydi. Masalan, pop-art yoki graffiti san'ati ijtimoiy tafovutlarni yoki hayotning "oddiy" tomonlarini estetik tarzda aks ettiradi.

12. Emotsional va intellektual reaksiyalar:

Zamonaviy rangtasvirning estetik mohiyati shundaki, u tomoshabinning emotsional va intellektual qirralarini uyg'otadi. Ranglar, shakllar, va kompozitsiyalar orqali rassomlar tomoshabinni yangi dunyoqarashga olib boradilar.

Har bir asar o'zining estetik va emotsional ta'sirini yaratadi va tomoshabin bu ta'sirga o'z reaksiyasini bildiradi. Bu esa san'atni shaxsiy va individual ravishda qabul qilishga imkon beradi. Rassomning estetik uslubi va ifoda shakli tomoshabinning fikrini va his-tuyg'ularini shakllantiradi.

13. Texnologiyalarning san'atga integratsiyasi:

Zamonaviy rangtasvirning estetik mohiyati raqamli texnologiyalar bilan ham chambarchas bog'liq. Raqamli san'at va kompyuter grafikasi san'ati rang va shakllarning yangi imkoniyatlarini ochadi. Ushbu texnologiyalar yordamida rassomlar yangi ranglar, effektlar va kompozitsiyalarni yaratadilar, bu esa san'atni yangi darajaga olib chiqadi.

Raqamli vositalar yordamida yaratigan rangtasvirlar, nafaqat estetik ko'rinishga ega, balki san'at va texnologiyaning uyg'unligini ifodalaydi.

14. Interaktiv san'at va ko'p o'lchamli ifoda:

Zamonaviy rangtasvirning estetik mohiyati interaktivlikni o'z ichiga oladi. Ba'zi san'atchilar o'z asarlarini tomoshabin bilan o'zaro aloqada bo'lishi uchun yaratadilar, bu esa asarning estetik mohiyatini yangi darajaga ko'taradi. Rassomlar va tomoshabinlar orasidagi munosabatlar asarning bir qismiga aylanadi.

Bu turdagi san'at asarlari tomoshabinning o'ziga xos tasavvurlarini va reaksiyalarini uyg'otadi, ular san'atchining niyatidan tashqari yangi ma'nolarni yaratadi.

O'zbek rassomlari orasida ham zamonaviy rangtasvirda faoliyat yuritayotgan ko'plab iqtidorli san'atkorlar mavjud. Ularning ishlari turli yo'nalishlarda rivojlanmoqda: abstraktsiya, pop-art, ekspressionizm, va boshqalar.

Masalan, Shukhrat Shokirov Zamonaviy rangtasvirda o'zining muhim o'rnini egallagan, o'zbek rassomi. U o'z asarlarida ko'pincha ranglarning intensivligi va tafovutlarini ishlatadi, shakllarning oddiyligini va geometrik elementlarni qo'llaydi.

Ulardan yana biri Bakhodir Jalolov abstrakt rangtasvirga yo'naltirilgan asarlari bilan tanilgan. Uning ishlari murakkab va ko'pincha ranglarning yangi imkoniyatlarini o'rganishga intiladi.

Lola Yuldasheva o'z rassomlik yo'lida ranglarni kuchli emotsional ifodalovchi tarzda ishlatadi. U shuningdek, tasviriy san'atlarga zamonaviy ko'rinish berishga harakat qiladi.

Bu rassomlar va boshqa san'atkorlar o'z asarlarida milliy elementlarni zamonaviy san'at bilan uyg'unlashtirgan holda, O'zbekistonning zamonaviy rangtasvirini rivojlantirishga katta hissa qo'shmoqdalar.

Zamonaviy o'zbek rangtasviri jahon san'ati bilan bog'lanib, global miqyosda o'zining o'rnini topmoqda. O'zbekistonning san'ati har yili yangi o'zgarishlarni va yangiliklarni boshdan kechirib kelmoqda.

15. Xulosa o'rnida shuni aytib o'tishimiz mumkinki, zamonaviy rangtasvirning estetik mohiyati, ko'plab yangi yondashuvlar va shakllar orqali inson hissiyotlarini, dunyoqarashini va ijtimoiy muammolarni tasvirlashga xizmat qiladi. Ranglar, shakllar va kompozitsiyalar orqali rassomlar o'zlarining ichki dunyolarini va tashqi olamni ifodalab, tomoshabinda estetik va emotsional reaksiyalarni uyg'otadilar. Zamonaviy rangtasvir estetik jihatdan yangi imkoniyatlar yaratib, san'atni tomoshabinning individual va aqliy reaksiyalari bilan boyitadi.

Zamonaviy rangtasvirning badiiy ta'limdagi ahamiyati esa nafaqat san'atni o'rganish, balki ijodiy, estetik va ijtimoiy tushunchalarni rivojlantirishga qaratilgan. Bu san'at turi o'quvchilarga o'z his-tuyg'ularini ifodalash, yangi uslublarda ishlash, va jamiyatdagi o'zgarishlarga san'at orqali javob berishni o'rgatadi. Zamonaviy rangtasvir san'ati nafaqat texnik ko'nikmalarni rivojlantirish, balki san'atni tahlil qilish, anglash va emotsional yondashishni ham chuqurlashtiradi. Bu bilan ko'rinib turibdiki, zamonaviy rangtasvirning badiiy ta'lim jarayonidagi ahamiyati qanchalik muhim darajada ekanligi, uning badiiy ta'lim sohasida qo'llanilishi faqat va faqat ijobiy yutuqlarga erishga olib keladi.

REFERENCES

1. N.Oydinov. Tasviriy san'at tarixi.T.:, "Ijod" 2007.28 b.
2. Zigonshina T. "O'zbekistonda san'at va madaniyat" G'ofur G'ulom nomidagi nashriyot – T.: 1978. S – 160 s.
3. Андреева Е. Ю. Постмодернизм: Искусство второй половины XX — начала XXI века. СПб.: Азбука-классика, 2007. — 488 с

4. Штейн С. Ю. Онтология «современного искусства» // Артикульт. 2017. 27(3). С. 55-72.
5. qizi Zarifova, D. O. (2023). RANGLARNING FAZOVIY BIRIKMALARI VA XUSUSIYATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 159-162.
6. Zarifova, D. (2023). TEACHING TECHNOLOGY OF THE TOPIC OF PORTRAIT OF THE HUMAN HEAD IN PAINTING. Modern Science and Research, 2(10), 391-393.
7. Abdullaxodjayev, G., & Zarifova, D. (2023). THE NEW CONSTITUTION-COMMUNICATION OF DEVELOPMENT. Modern Science and Research, 2(12), 348-351. Zarifova D. Omon qizi., RANGTASVIR FANINI O'QITISH TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI. O'zbekiston zamonaviy san'atining innovatsion rivojlanish istiqbollari mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami.